

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัย และพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วยการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสร้างกระบวนการเรียนรู้

2.3 การตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขของกระบวนการเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำกระบวนการไปใช้ปฏิบัติการกับครูปฐมวัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นครูปฐมวัยแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของครู คือ เป็นผู้ปฏิบัติการสอนระดับการศึกษาปฐมวัยในเขตจังหวัดจันทบุรี ที่มีความตั้งใจและสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน

3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครู และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับครู

3.3 การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการฯ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (focus group)

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ปรับปรุงและประเมินผลกระบวนการ ประกอบด้วย การดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์และปรับกระบวนการ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเรียนรู้ของครูที่เกิดขึ้น

4.3 การประเมินผลการทดลองใช้กระบวนการ

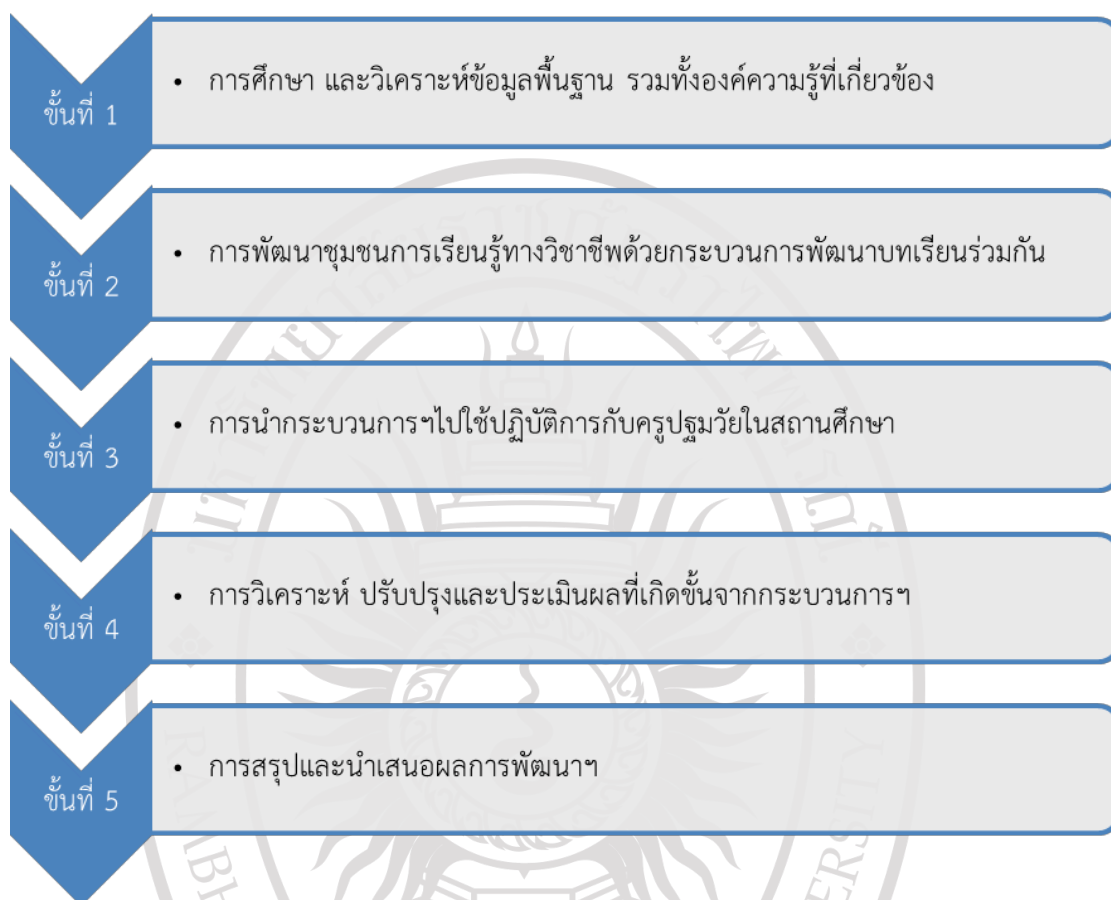
ขั้นตอนที่ 5 การสรุป และนำเสนอผลการพัฒนา ประกอบด้วย

5.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

5.2 การนำเสนอผลการวิจัย คือ กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

5.3 การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย

แผนภูมิที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

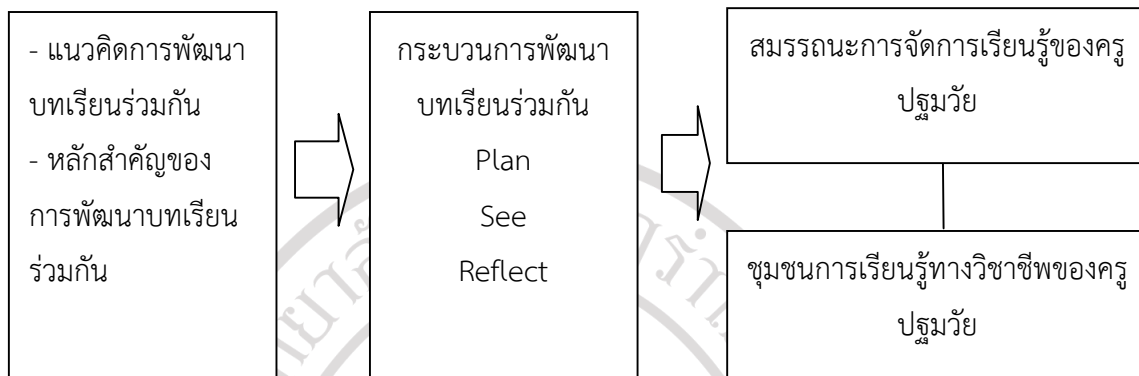
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปทุมวัย

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาได้แก่ แนวคิดการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปทุมวัย และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารดังกล่าวเพื่อให้ผู้วิจัยมองเห็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา นำไปสู่การพัฒนาโมทัศน์ที่จะเติมเต็มให้เพียงพอแก่การทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งชี้ให้ผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคิด สามารถตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำมาเป็นหัวข้อการวิจัยและเลือกฐานแนวคิดสำหรับการดำเนินการวิจัย เลือกรูปแบบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ แนวคำถามเริ่มต้นในการวิจัย ตลอดจนการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี มาสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ ดังที่นำเสนอไว้ในแผนภูมิที่ 3.2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วยการทำงาน ดังนี้

2.1 การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผู้วิจัยได้เติมเต็มองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมาย โครงสร้างการทำงาน หลักการสำคัญของกระบวนการ ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการ การดำเนินงานตามกระบวนการดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และผลการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน จนนำไปสู่การออกแบบต้นแบบกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.2 การสร้างกระบวนการ

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

ต้นแบบกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

แนวคิดและหลักการ

แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study) นี้เป็นแนวคิดที่ว่าด้วย การพัฒนาครู โดยให้ครูรวมกลุ่มกันศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative work) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูจะดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการที่มีลักษณะเป็นวงจร ซึ่งเรียกว่า กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study process) วงจรของกระบวนการตามแนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับกลุ่มครูที่วางแผนร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลังในประเด็นวิจัยเดียวกัน การดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามที่ได้วางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสะท้อนและอภิปรายจากข้อมูลดังกล่าว และการพัฒนาบันทึกหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของตน กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสามารถช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถต่างๆ ได้แก่ การคิด

เกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อการสะท้อนกลับอย่างเหมาะสม และความสามารถในการระบุหรือระลึกถึงความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปรับปรุงการสอนของตนเองและสามารถสร้างทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาได้ (Research for Better School, 2005) สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็น แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาตนเองของครูในระยะยาวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนของตนเอง ผ่านเรียนรู้ของนักเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูปฐมวัยและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูปฐมวัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน และเกิดการพัฒนาด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ได้

เงื่อนไขของกระบวนการ

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย เป็นกระบวนการที่ใช้เวลานาน และอาศัยการทุ่มเท ความตั้งใจ รวมถึงอาศัยความเป็นกัลยาณมิตรของชุมชนในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นครูที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ฯ จึงต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ

การดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 การสอนและการสังเกตการณ์สอน (See) และขั้นที่ 3 การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Reflect)

แนวทางการประเมินผล

ประเมินผลใน 2 ประเด็น คือ

1. กระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างและหลังจัดกระบวนการโดยการตั้งคำถามเพื่อให้ครูได้ทบทวนตัวเอง ประเมินการดำเนินการและความพึงพอใจ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการปรับและพัฒนาความรู้ สาระ และกิจกรรม

2. ผลการเรียนรู้ของครู ด้วยการให้ครูประเมินตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลจากส่วนอื่นๆ คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (focus group) และบันทึกการเรียนรู้ของครู จนได้สรุปเป็นคำอธิบายผลการเรียนรู้ของครูในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การนำกระบวนการไปใช้ปฏิบัติการกับครูปฐมวัยในสถานศึกษา
ประกอบด้วยการทำงาน ดังนี้

3.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยมีความตั้งใจในการพัฒนากระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ภายใต้มุมมองของการพัฒนาตนเองของครู มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนในบริบทจริง และนำสู่การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบต่อความจริง เป็นการศึกษาองค์ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ ที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของครู

ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย ดังนี้

3.1.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกครูปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปฐมวัยในเขตจังหวัดจันทบุรี เข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน โดยการกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

ก) เป็นครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปฐมวัยแห่งเดียวกันในเขตจังหวัดจันทบุรี

ข) มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย

ค) สถานศึกษาที่ครูสังกัดให้ความร่วมมือในการวิจัย

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นครูปฐมวัยแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของครู คือ เป็นผู้ปฏิบัติการสอนระดับการศึกษาปฐมวัยในเขตจังหวัดจันทบุรี ที่มีความตั้งใจและสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน

3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครู และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับครู

ในขั้นของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูกรณีศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการไปพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์กับครู ใช้เวลาในขั้นนี้ประมาณ 1 เดือนโดยผู้วิจัยทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับครูผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยการศึกษาระวัติของครูจากการเก็บข้อมูลเอกสาร การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตและการทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและความรู้ ความถนัด ความสามารถของครูเฉพาะรายบุคคล และข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติต่อตนเอง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไป ได้แก่ สภาพทั่วไปของโรงเรียน บริบทของสภาพการทำงานของครู ผู้ร่วมงาน ผู้บริหาร สภาพชุมชนแวดล้อม ซึ่งข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยใช้เป็นฐานความเข้าใจที่เป็นจุดร่วมกันของครูผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละคนในกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพบนฐานความรู้ที่เป็นจริง

ผู้วิจัยเข้าสร้างความสัมพันธ์กับครูและบุคลากร โดยการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบ คือ ความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกัน และสร้างความไว้วางใจซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการผสานแนวทางต่อไปนี้รวมเข้าไปในกระบวนการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอน

ก) สื่อความปรารถนาดีและความเป็นกัลยาณมิตร ผู้วิจัยพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ให้เป็นผู้มีความรู้สึกนึกคิดที่เปี่ยมด้วยพลังความเป็นกัลยาณมิตร ปรารถนาดีต่อครู ชัดต่อคติ และสามารถสื่อถึงความเป็นมิตร ความจริงใจ ความสนใจ ความเอื้ออาทร ความปรารถนาดีไปสู่ครู

ข) เปิดเผยตนเอง ผู้วิจัยจะเข้าสนามโดยเลือกการเปิดเผยตนเองในฐานะอาจารย์มหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่

ค) รับรู้ประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน ผู้วิจัยบอกให้ครูทราบถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยต่อวงการการศึกษา และอธิบายให้ทราบถึงคุณค่าของข้อมูลที่ได้จากครู เพื่อให้เกิดการสร้างเป้าหมายร่วมกันที่จะทำประโยชน์เพื่อวงการการศึกษา เป็นแรงจูงใจที่จะให้ผู้ให้ข้อมูลเต็มใจแบ่งปันประสบการณ์อย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความสมัครใจของตนเอง

ง) ความกลมกลืนกับสนาม ผู้วิจัยปฏิบัติตนบนพื้นฐานมารยาทสุภาพชนในสังคมไทย มีความตรงต่อเวลา มีบุคลิกที่เหมาะสมกับกาลเทศะ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังต้องคำนึงถึงความกลมกลืนกับสังคมสถานศึกษาที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาทั้งการแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เพื่อให้เสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมนั้น

3.3 การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการฯ

จากต้นแบบกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ผู้วิจัยได้เริ่มขั้นตอนของการนำกระบวนการฯ ไปใช้กับครูกรณีศึกษา ใช้ระยะเวลา 6 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนกันยายน 2560 โดยมีวงจรของกระบวนการที่สอดคล้องกับการทำงานของครู คือ ตลอดภาคการศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการตามต้นแบบกระบวนการฯ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan)

ขั้นที่ 2 การสอนและการสังเกตการณ์สอน (See)

ขั้นที่ 3 การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Reflect)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยเก็บข้อมูลไปพร้อมกับการใช้กระบวนการฯ ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) เป็นหลัก ดังนั้น นอกจากตัวผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวิจัยแล้ว ยังประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

ก) แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย เป็นบันทึกที่ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลสภาพการณ์ เหตุการณ์ ตลอดระยะเวลาของการวิจัย

ข) บันทึกภาคสนาม เป็นบันทึกที่ผู้วิจัยนำข้อมูลจากบันทึกประจำวันมาจัดระบบความคิด ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ค) แบบบันทึกการเรียนรู้ของครู ซึ่งเป็นบันทึกที่ครูจดบันทึกข้อมูลรายละเอียด สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และความคิด มุมมอง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะร่วมกระบวนการเรียนรู้ โดยบันทึกเป็นรายบุคคล

ง) แบบบันทึกบทสนทนากลุ่ม เป็นบันทึกที่ผู้วิจัยถอดความจากเทปบันทึกเสียงขณะทำการสนทนากลุ่ม

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้อง

ถ่ายรูป

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองด้วยวิธีการเชิงคุณลักษณะ ซึ่งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) การสังเกต แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตพฤติกรรมของครู ในสภาพการณ์ขณะร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ บันทึกพฤติกรรมและคำพูดของครู และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตพฤติกรรมของครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก สภาพแวดล้อม บรรยากาศ ในสถานการณ์การเรียนการสอน บันทึกพฤติกรรมและคำพูดของครูและเด็ก

2.2) การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์หรือประเด็นในการสนทนา ประกอบด้วย

ก) การสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสนทนากับครูที่เข้าร่วมการวิจัยในการประชุมร่วมกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งระยะเวลาของบทสนทนาไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจังหวะเวลา และความพร้อมของผู้สนทนา โดยจุดประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิด เจตคติ ความรู้สึก มุมมอง ความรู้ และความหมายของการแสดงออกของผู้สนทนา มีการตั้งประเด็นคำถามให้อธิบายเรื่องราว และรายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มบันทึกเสียงขณะสนทนา

ข) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยนัดหมายล่วงหน้าเพื่อทำการสัมภาษณ์ครูที่เข้าร่วมการวิจัย โดยเน้นลักษณะการสนทนาอย่างเป็นกันเอง เป็นการสนทนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่กำลังสังเกต บางครั้งจะทำหลังจากการสังเกตเสร็จสิ้นแล้ว ระยะเวลาที่สัมภาษณ์ไม่กำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์ คือ การพยายามเก็บข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิด ทศนคติ ความรู้สึก มุมมอง ความรู้ พฤติกรรม และความหมายของการแสดงออกของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นการถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเรื่องราวและรายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์แล้วนำมาถอดความ เพื่อค้นหาความหมายจากมุมมองและประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของครู

2.3) แบบประเมินกระบวนการฯ เป็นการประเมินความพึงพอใจของครูจากการเข้าร่วมกระบวนการ โดยมีแนวคำถามในการประเมินใน 2 ประเด็นคือ การประเมินกระบวนการในด้านความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการ และการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมกระบวนการ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ปรับปรุงและประเมินผลกระบวนการ ประกอบด้วย การดำเนินงาน ดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 3 โดยเริ่มทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ในระหว่างการดำเนินการกิจกรรมตามต้นแบบกระบวนการฯ ในช่วง 6 เดือนหลัง คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 ถึงเดือนมีนาคม 2561 ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล เป็นระยะเวลาตลอดการดำเนินการโดยวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลจากหลากหลายวิธีการ ดังนี้

- 1) การตรวจสอบกับคนใน โดยครูกรณีศึกษาเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภายหลังการถอดข้อความจากเทปเสียงและบันทึกลงในแบบบันทึกบทสัมภาษณ์เชิงลึก
- 2) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายวิธีการ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสังเกตและจดบันทึก สัมภาษณ์ร่วมกิจกรรม และการดึงข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของครู
- 3) การตรวจสอบเป็นระยะตลอดการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

4.2 การประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการฯ

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการฯ ใน 2 ส่วน คือ

- 1) กระบวนการฯ ประเมินด้วยวิธีการใช้แบบประเมินกระบวนการฯ และ โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตของผู้วิจัย บันทึกการเรียนรู้ของครูและการสัมภาษณ์ครู ทำการประเมินและวิเคราะห์การดำเนินการและความพึงพอใจ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการปรับและพัฒนาองค์ความรู้ และกิจกรรมเพื่อให้สามารถสนองต่อความต้องการและบุคลิกของครู

- 2) ผลการเรียนรู้ของครู ในลำดับแรกผู้วิจัยวิเคราะห์ความสามารถและความถนัดในการเรียนรู้ของครูผู้เข้าร่วมการวิจัย ด้วยวิธีการ ให้ครูประเมินตนเองและข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของครู ต่อมาเป็นการประเมินจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้คือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ก่อนและหลังกระบวนการฯ โดยประเมินจากแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ และการสังเกตพฤติกรรมของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ครูและบันทึกการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ตรวจสอบและระบุผลการเรียนรู้ของตนเอง และให้การยืนยันกับข้อมูลในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

4.3 การปรับกระบวนการฯ

ในระหว่างการใช้ต้นแบบกระบวนการฯ กับครูกรณีศึกษาเป็นระยะเวลา 6 เดือน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการฯ ในทุกช่วงเวลาที่มีการดำเนินการ พร้อมการปรับกระบวนการฯ ในส่วนต่าง ๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของครูแต่ละคน และสภาพการณ์ของชุมชนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสรุป และนำเสนอผลการพัฒนา ประกอบด้วย

5.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นคำถามวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละช่วงเวลา ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครู และสร้างให้เกิดพัฒนาการและการเรียนรู้ตามสภาพของครูที่มีความแตกต่างกัน

ผู้วิจัยจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์ซึ่งถอดเทปเสียงแบบคำต่อคำ ข้อมูลจากแบบบันทึกประจำวัน แบบบันทึกภาคสนาม และบันทึกการเรียนรู้ของครู รวมทั้งข้อความที่สะท้อนผลการเรียนรู้ในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของครูแต่ละคน นำมาจำแนกประเภทของกลุ่มคำและข้อความ เพื่อลดทอนขนาดและปริมาณของข้อมูล จากนั้นทำการจัดระบบของข้อมูลตามคำหรือข้อความที่อยู่ในประเภทเดียวกันด้วยวิธีแบบอุปนัย ผู้วิจัยเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่สะท้อนขั้นตอนของพัฒนาการการปฏิบัติการในกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ปรับวิธีการนำเสนอข้อสรุปหลายครั้ง เพื่อให้เห็นองค์ประกอบ ขั้นตอน และพลวัตของกระบวนการที่เกิดขึ้น

2) ข้อมูลผลการเรียนรู้ของครู ดังนี้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของครูแต่ละคน โดยวิเคราะห์จากข้อมูลใน 3 ส่วน คือ 1) การสะท้อนการเรียนรู้ผ่านการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ครู 2) การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านแบบประเมิน 3) ข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของครู ที่ครูได้สะท้อนความคิดและการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ผู้วิจัยใช้การจัดระบบของข้อมูลด้วยวิธีการแบบนิรนัยและอุปนัย ดังนี้

ผู้วิจัยจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จาก บทสัมภาษณ์ซึ่งถอดเทปเสียงแบบคำต่อคำ ข้อมูลจากแบบบันทึกประจำวัน แบบบันทึกภาคสนาม และบันทึกการเรียนรู้ของครู นำมาวิเคราะห์กลุ่มคำ เรื่องราว และข้อความที่สะท้อนองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติที่เกิดขึ้น ด้วยวิธีการนิรนัยตามกรอบการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นๆ จากนั้นใช้วิธีแบบอุปนัย เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่เกิดขึ้นของกระบวนการจากการเข้าร่วมกระบวนการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยจัดระบบของข้อมูลที่ได้และหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ปรับวิธีการนำเสนอข้อสรุปหลายครั้ง เพื่อให้เห็นปัจจัยและองค์ประกอบของการเรียนรู้ของครู อันนำมาซึ่งการเรียนรู้ในมิติที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกัน และสร้างเป็นบทสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยตามวิธีการแบบอุปนัย (Inductive)

5.2 การนำเสนอผลการวิจัย คือ การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์) และ ผลการเรียนรู้ของครู และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูปฐมวัย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ตรวจสอบซ้ำ เพื่อยืนยันผลสรุปจากการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในลักษณะเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในรูปแบบการพรรณนา ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 4 ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของครู ในด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย

ตอนที่ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี